

Ureditev slovarja in struktura slovarskih gesel

Bibliotekarski terminološki slovar je **razlagalni slovar** bibliotekarskih strokovnih izrazov ali terminov, v pripravi sta tiskana in spletna izdaja. Slovar zajema tiste strokovne izraze, ki omogočajo standardizirano sporazumevanje v stroki. Slovarska gesla so urejena po abecedi, obdelava slovarja pa poteka po izdelanem sistemu, ki je bil v poskusnem snopiču predstavljen leta 1996 in preizkušen tudi v praksi.

Geslo je enobesedni ali večbesedni bibliotekarski strokovni izraz ali termin, ki je iztočnica, to je naslovna enota slovarskega članka, v katerem je termin obdelan. Vsako geslo je obdelano v svojem odstavku. Geselski članki so razvrščeni po abecedi, neglede na to, ali so gesla enobesedna ali večbesedna. Geselski članek oblikujejo naslednji sestavni deli:

- *glava* z geslom (enobesedni ali večbesedni izraz) in končnico, ki oblikoslovno uvršča geslo,
- *zaglavje* s slovničnim kvalifikatorjem ali besednovrstno oznako, z izgovorom, navedbo kratice,
- *razlaga*
- ali za okrajšavo *gl.* termin, ki mu stroka priznava veljavo in je obravnavan kot samostojno geslo,

Glava je začetni del geselskega članka, v katerem je geslo podano v izhodiščni obliki (*bibliotekarstvo*, *bibliografsko gradivo*). Geslo ima podatke o naglasu; dolžine so označene z ostrivcem, kračine s krativcem, širine pa s strešico. Naglasne dvojnice niso navedene.

Končnica, ki je navedena za enobesednim geslom, uvršča le-to v sklanjatveni ali spregatveni vzorec (*bibliotekar -ja*, *bibliotekarski -a -o*, *abecedirati -am*). Pri večbesednem terminu je končnica navedena za vsako besedo večbesednega izraza (*bibliografska enota -e -e*); pri večbesednem geslu s sklonsko neujemalnimi členi je nespremenjena sklonska oblika označena z dvema črticama (*ravnatelj knjižnice -a --*), spol pa je določen po skladijsko vodilnem členu in je označen s kvalifikatorjem.

Sestavni deli *zaglavja* so: slovnični kvalifikator za spol (m, ž s) ali besednovrstna oznaka, navedba izgovora, če je različen od zapisa in navedba kratice oz. okrajšave.

Razlaga je pomenska predstavitev gesla. Razlaga gesla določa pomen ali funkcijo gesla in stoji za zaglavjem. Pri pomensko razčlenjenih terminih obstaja več pomenov, ki pa so označeni s številkami (*bibliografija*). Vse razlage so praviloma kratke in navajajo pomenske prvine, ki so pomembne za enotno predstavitev pojma.

Strokovno najustreznejši termin ima praviloma *polno pomensko razlago*. To lahko na začetku dopolni vrednotenjski kvalifikator (*čitalniška knjižnica*) ali kvalifikatorsko pojasnilo (*avtorjevo ime (2)*), na koncu pa so, če obstajajo, za podpičjem navedeni:

- za kratico *sin.* obstoječa *sopomenka* (*besedilo*) ali *sopomenke*, če jih je več (*bralec*),
- *protipomenka*, ki jo označuje kratica *ant.* (*javna knjižnica*),
- ali opozorilo o vsebinski povezanosti z drugim strokovnim izrazom, ki ga označuje kratica *prim.* (*avtor*).

Sopomenki, ki jima stroka daje enako veljavo, imata obe polno pomensko razlago in navedene obstoječe sopomenke, protipomenke in opozorilo o vsebinski povezanosti z drugim terminom (*knjižničarstvo*, *knjižničarska dejavnost*). Vse manj rabljene sopomenke, ki so v slovarju razvrščene kot gesla (po abecedi prve besede), imajo za določenim kvalifikatorjem in kratico *gl.* namesto razlage naveden samo termin, pri katerem je polna

pomenska razlaga (*bralnica, karel*). Normativno težo ima pri tem kvalifikator *neustr.*, zato tako ovrednotena sopomenka ni navedena pri geslu s polno pomensko razlago (*knjižničarsko gradivo*).

Nepolna pomenska razlaga kaže samo najvažnejše sestavine pomena; navadno ima obliko oziralnega stavka (*bralec*).

Posredna razlaga določa pomen posredno, ker je le-ta razviden iz izhodiščnega pomena; najpogosteje imajo te vrste razlago termini, ki so besednovrstno pridevniki (*bibliotekarski*).

Pri večpomenskih izrazih je vsak pomen predstavljen enako (*bibliografija*).

Za opredeljevanje bibliotekarskih terminov, njihovih pomenov in sopomenk, so v slovarju uporabljeni *kvalifikatorji*, to so pojasnila, ki opredeljujejo slovnično kategorijo besede, opozarjajo na njeno razširjenost in njeno vrednost ter nakazujejo njeno rabo, in sicer:

- za označevanje slovničnih informacij, zlasti v zaglavju, se uporabljajo naslednji kvalifikatorji:

m	- moški spol, samostalnik moškega spola
ž	- ženski spol, samostalnik ženskega spola
s	- srednji spol, samostalnik srednjega spola
mn.	- množina
dov.	- dovršni glagol
nedov.	- nedovršni glagol
neskl.	- nesklonljivo
prid.	- pridevnik
prisl.	- prislov

- za vrednotenje in druge podatke se uporabljajo naslednji kvalifikatorji, ki so praviloma okrajšave:

sin.	- sinonim ali sopomenka, beseda z enakim pomenom
ant.	- antonim ali protipomenka, beseda z nasprotnim pomenom
gl.	- glej, napotilo k besedilu, pri katerem je celotna informacija
prim.	- primerjaj, napotilo k dodatni informaciji
krat.	- kratica, napoved znaka, s katerim se v stroki okrajša strokovni izraz
okrajš.	- okrajšava, okrajšana beseda ali besedna zveza
nekdaž	- izraz, ki je bil v zgodovinskem razvoju bibliotekarstva v rabi
neustr.	- neustrezen izraz, ki ga stroka zavrača
zastar.	- zastareli izraz, ki je v rabi v starejši literaturi
zgod.	- zgodovinsko
žarg.	- žargonski izraz, ki je v rabi v govoru strokovnjakov

- za označevanje drugega strokovnega področja se uporabljajo strokovni kvalifikatorji:

pri obdelavi
pri opremljanju knjižničnega gradiva
pri poizvedovanju
pri vsebinski obdelavi
v bibliografiji
v bibliometriji

- v dokumentalistiki
- v formatu UNIMARC
- v FZBZ
- v informatiki
- v inventarizaciji
- v katalogizaciji
- v klasičnem katalogu
- v klasifikaciji
- v knjigoveštvu
- v MARC-formatih
- v papirništvu
- v podatkovni zbirki
- v pravu
- v računalniškem katalogu
- v računalništvu
- v restavradorstvu
- v sistemu COBISS
- v tezavru
- v tiskarstvu
- v UDK
- v založništvu

Poleg kvalifikatorjev so v rabi tudi t.im. *kvalifikatorska pojasnila*, ki so kvalifikatorjem podobna, v daljši enoti izražena opozorila. Kvalifikatorsko pojasnilo je sestavni del razlage, praviloma pa nakazuje način, po katerem je treba razumeti geslo (*kirograf (2)*).